

เรื่องชวนคิดเกี่ยวกับ What You Say Is What You See ในการผลิตเสียงบรรยายภาพ¹

ศิริมิตร ประพันธ์ธุรกิจ²

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง แนวทางการบรรยายข้อความที่อยู่ในรายการสารคดีสำหรับการผลิตเสียงบรรยายภาพ ซึ่งพบว่า แนวทางการบรรยายข้อความที่อยู่ในรายการสารคดีไม่ได้ยึดหลักการบรรยายภาพแบบภววิสัย (objectivity approach) ทั้งหมด เนื่องจากบางครั้งเงื่อนไขของระยะเวลาความยาวช่องว่างเสียง ความยาวของข้อความข้อความ จำนวนการขึ้นข้อความข้อความ ความสำคัญของภาพ เสียง และข้อความอื่นในช่องว่างเสียงที่มีอยู่ ความถี่ในการขึ้นข้อความข้อความ และอื่นๆ เป็นปัจจัยที่ทำให้ผู้ผลิตเสียงบรรยายภาพต้องเลือกใช้แนวทางอื่นๆ เข้ามาผสมในการผลิตงานเสียงบรรยายภาพด้วย

คำสำคัญ: เสียงบรรยายภาพ ภววิสัย อัตวิสัย ข้อความข้อความ

* วันที่รับบทความ 3 มีนาคม 2564; วันที่แก้ไขบทความ 3 เมษายน 2564; วันที่ตอบรับบทความ 25 เมษายน 2564

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง แนวทางการบรรยายข้อความที่อยู่ในรายการสารคดีสำหรับการผลิตเสียงบรรยายภาพ ได้รับการสนับสนุนเงินทุนวิจัยจากกองทุนวิจัยคณะกรรมการการศึกษาศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562

² รองศาสตราจารย์ ดร. ประจักษ์กลุ่มวิทย์และโทรทัศน์ คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Rethinking “What You Say Is What You See” for Audio Description Production³

Sirimit Praphanturakit⁴

Abstract

This article is a part of the research *Describing Approaches on “Name Supers” in Documentary Programs for Audio Description Production*. The research found that the describing approach of name supers used in these documentary programs is not obliged only to objectivity approach or descriptive style. The length of natural pauses, the length of name credits, the amount of name supers and the important meanings of image, sound and graphic elements in others natural pauses, together with the frequency of name being superimposed, and etc. are factors that force audio describers to consider other describing approaches to be used in audio description production.

Keywords: audio description, objectivity, subjectivity, name supers or captions

³ This article is a part of the research *Describing Approaches on “Name Supers” in Documentary Programs for Audio Description Production* which was supported by the Faculty of Journalism and Mass Communications, Thammasat University, 2019.

⁴ Associate Professor, Department of Radio and Television, Faculty of Journalism and Mass Communication, Thammasat University

เกริ่นนำ

คำกล่าวหนึ่งที่ได้ยินบ่อยครั้งในการฟังวิทยากรบรรยายและการอ่านคู่มือการผลิตเสียงบรรยายภาพก็คือ “What You Say Is What You See” หรือแปลได้ว่า “คุณเห็นอะไรก็ให้พูดไปตามที่เห็น” วลีดังกล่าวคือคำนิยามสั้นๆ ของการทำหน้าที่เป็นผู้ผลิตเสียงบรรยายภาพบรรยายว่า ให้ทำหน้าที่เป็นแค่ดวงตา แต่ไม่ต้องล้ำเส้นถึงเข้าไปตีความหรืออธิบายภาพที่มองเห็นให้กับผู้ชมที่พิการทางการเห็น ซึ่งหลักการดังกล่าวถือเป็น “กฎเหล็ก” ของการเขียนบทเสียงบรรยายภาพสำหรับคู่มือการผลิตเสียงบรรยายภาพของบางสำนัก โดยเฉพาะกลุ่มที่ยึดหลักการบรรยายภาพแบบวัตถุวิสัย (objectivity approach) ซึ่งบทความนี้ต้องการนำเสนอผลการวิจัยเรื่อง *แนวทางการบรรยายข้อความที่อยู่ในรายการสารคดีสำหรับการผลิตเสียงบรรยายภาพ* (ศิริมิตร ประพันธ์ธรรมากร, 2564) มาชี้ชวนให้เห็นถึงเงื่อนไขข้อจำกัดบางอย่างที่ ทำให้การเขียนบทเสียงบรรยายภาพอาจไม่สามารถยึดหลักดังกล่าวได้เสมอไป เพราะแม้แต่ “ข้อความ” ที่น่าจะบรรยายได้อย่างเป็นวัตถุวิสัย กล่าวคือ “เห็นอะไรก็บรรยายไปตามที่เห็น” ก็พบกับปัญหาอุปสรรคหลายประการจนทำให้ต้องยึดแนวทางการบรรยายแบบผสมแทน

เสียงบรรยายภาพคืออะไร

คำว่า “เสียงบรรยายภาพ” ในภาษาอังกฤษมีชื่อเรียกหลายคำ ได้แก่ video information, narrative description และ descriptive video อย่างไรก็ตาม ในยุโรปและอีกหลายประเทศทั่วโลกเรียก “เสียงบรรยายภาพ” ว่า “audio description” หรือเรียกย่อๆ ว่า “AD” ในต่างประเทศได้ให้คำจำกัดความของเสียงบรรยายภาพแตกต่างกันไป แต่มีจุดร่วมที่คล้ายๆ กัน โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการผลิตเสียงบรรยายภาพในประเทศไทย อาทิ หน่วยงานด้านคนพิการทางการเห็น สำนักงาน กสทช. และผู้วิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับเสียงบรรยายภาพที่เด่นๆ ได้ให้คำจำกัดความของเสียงบรรยายภาพ ดังนี้

สถาบันคนตาบอดแห่งชาติเพื่อการวิจัยและพัฒนา (www.adofthailand.com) ให้ความหมายว่า เสียงบรรยายภาพคือบริการที่เป็นการใช้เสียงบรรยาย

เพิ่มเติมสำหรับรายการโทรทัศน์ ภาพยนตร์ ตลอดจนการจัดแสดงประเภทต่างๆ เพื่อให้คนตาบอดได้รับข้อมูลข่าวสารที่ชัดเจนเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาสาระหลักของรายการนั้นๆ ซึ่งถูกนำเสนอผ่านองค์ประกอบต่างๆ ที่มิได้แสดงออกมาเป็นเสียงอันทำให้คนตาบอดไม่สามารถเข้าถึงได้

ธีรวัช เจนวัชรรักษ์ (2557: 9) ให้นิยามว่า เสียงบรรยายภาพคือ การเปลี่ยนภาพเป็นคำพูด เพื่อให้คนที่มองไม่เห็นภาพเข้าใจภาพนั้น

ภัทธีรา สารการบริรักษ์ (2558: 9) ให้นิยามว่า เสียงบรรยายภาพเป็นเสียงบรรยายที่เพิ่มขึ้นมาจากเสียงของรายการเดิม เพื่ออธิบายภาพที่คนพิการทางการเห็นไม่สามารถมองเห็นได้ หรืออธิบายเสียงที่เกิดขึ้นในรายการ ส่วนใหญ่มักบรรยายในช่วงเวลาที่ภาพกำลังอธิบายเนื้อเรื่องโดยไม่มีเสียงพิธีกร เสียงบรรยายหลักของรายการ หรือเสียงสนทนา

กุลนารี เสือโรจน์ (อารดา ครุจิต และคณะ, 2558: 31) นิยามว่า สื่อเสียงบรรยายภาพคือ สื่อที่ช่วยให้คนพิการทางการเห็น ทั้งประเภทตาบอดสนิท และสายตาสั้นนราง เข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างเท่าเทียมกับบุคคลอื่นในสังคม

อารดา ครุจิต (อารดา ครุจิต และคณะ, 2558: 37) ให้ความหมายของเสียงบรรยายภาพโดยทั่วไปว่า คือการให้บริการเพื่อการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการให้ข้อมูลด้านภาพที่จำเป็นและสำคัญ มีจุดประสงค์เพื่อสร้างความเข้าใจ (comprehension) และความเพลิดเพลิน (enjoyment) แก่กลุ่มผู้มีความพิการด้านการมองเห็นในการรับชมสื่อต่างๆ ทั้งภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหว ได้เช่นเดียวกับคนทั่วไป

จากนิยามข้างต้นอาจสรุปได้ว่า เสียงบรรยายภาพคือ บริการสำหรับคนพิการทางการเห็นที่ทำให้เข้าถึงภาพในสื่อต่างๆ เพื่อให้คนพิการทางการเห็นสามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารได้อย่างเท่าเทียมกับคนอื่นในสังคม ซึ่งแบ่งเป็นสื่อที่อยู่นิ่งๆ (still images) เช่น ภาพงานศิลปะ และสื่อเคลื่อนไหว (moving images) เช่น รายการโทรทัศน์ ซึ่งมีทั้งรายการสดและรายการบันทึกล่วงหน้า สำหรับเสียงบรรยายภาพในรายการโทรทัศน์ จะเป็นเสียงบรรยายที่เพิ่มขึ้นมาจากเสียงของรายการเดิม ส่วนใหญ่มักบรรยายในช่วงเวลาที่ไม่มีเสียงพูดเพื่อทำให้คนพิการ

ทางการมองเห็นสามารถเข้าใจภาพต่างๆ บนหน้าจอได้ (อารดา ครุจิต และคณะ, 2558) ทั้งนี้ การผลิตเสียงบรรยายภาพแตกต่างจากการผลิตรายการโทรทัศน์และภาพยนตร์ เนื่องจากการผลิตเสียงบรรยายภาพเป็นการทำงานหลังจากงานต้นฉบับผลิตเสร็จแล้ว จึงค่อยสามารถนำมาจัดทำเป็นเสียงบรรยายภาพได้ การทำงานของผู้ผลิตเสียงบรรยายภาพต้องยึดภาพและเสียงของงานต้นฉบับเอาไว้ไม่สามารถแก้ไขได้ ยกเว้นการปรับระดับเสียงขึ้นลงในจังหวะที่ต้องการเติมเสียงบรรยายภาพเข้าไป ผู้ผลิตเสียงบรรยายภาพต้องคงความหมายเดิมของสารที่ผู้ผลิตต้องการสื่อเอาไว้ และทำหน้าที่ถ่ายทอดหรือแปลเฉพาะในส่วนที่คนพิการทางการเห็นเข้าไม่ถึงออกมาเป็น “เสียงบรรยายภาพ” ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วก็คือส่วนที่เป็น “ภาพ” นั่นเอง (ศิริมิตร ประพันธ์ธุรกิจ, 2559)

กระบวนการผลิตเสียงบรรยายภาพ

อารดา ครุจิต และคณะ (2558: 56) ได้สรุปขั้นตอนการผลิตเสียงบรรยายภาพไว้ 5 ขั้นตอน คือ การคัดเลือกรายการ การศึกษาต้นฉบับ การจัดทำบทเสียงบรรยายภาพ การลงเสียงบรรยายและการบันทึกเสียง และการตัดต่อและผสมเสียง ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ขั้นตอนการผลิตเสียงบรรยายภาพทางโทรทัศน์

ที่มา: อารดา ครุจิต และคณะ (2558: 56)

1. ขั้นตอนการคัดเลือกรายการ

ขั้นตอนนี้เป็นการสรรหาและเลือกรายการที่สามารถนำมาจัดทำบริการเสียงบรรยายภาพได้ ทั้งนี้ การคัดเลือกรายการต้องพิจารณาถึงตระกูลรายการ (genre) องค์ประกอบรายการ (program composition) เงื่อนไขและระยะเวลาการผลิต (production condition) ลิขสิทธิ์จากเจ้าของรายการ (copyright) รวมถึงช่องว่างเสียงที่เพียงพอสำหรับการใส่คำบรรยายภาพได้ เนื่องจากการใส่เสียงบรรยายภาพลงไปในการ์ตูนฉบับนั้น มีหลักการเบื้องต้นว่า ให้ใส่เข้าไปในช่วงที่เป็นเสียงบรรยายภาพหรือเสียงดนตรีพื้นหลัง ที่ไม่ใช่เสียงพูดหรือเสียงร้อง เพื่อไม่ให้เสียงของผู้บรรยายภาพกับเสียงพูดของรายการต้นฉบับตักกันจนฟังไม่รู้เรื่อง ดังนั้น รายการที่มีเสียงพูดอยู่ตลอดเวลาจึงไม่เหมาะสำหรับการนำมาจัดทำบริการเสียงบรรยายภาพ เช่น รายการข่าว เป็นต้น

2. ขั้นตอนการศึกษาต้นฉบับ

ขั้นตอนนี้ผู้ผลิตเสียงบรรยายภาพมีหน้าที่ชมรายการต้นฉบับที่ได้มาเพื่อทำความเข้าใจเนื้อหาที่ผู้ผลิตรายการต้นฉบับต้องการสื่อกับผู้ชม รวมไปถึงการกำหนดจุดเข้าเสียงคร่าวๆ ว่า ช่วงใดบ้างควรใส่คำบรรยายภาพเข้าไป เพื่อให้คนพิการทางการเห็นสามารถเข้าใจและจินตนาการภาพตามได้

3. ขั้นตอนการจัดทำบทเสียงบรรยายภาพ

ผู้ทำหน้าที่ในขั้นตอนนี้คือ คนเขียนบทเสียงบรรยายภาพ ขั้นตอนนี้ถือว่าเป็นหัวใจสำคัญที่สุด โดยหลังจากคนเขียนบทเสียงบรรยายภาพศึกษารายการต้นฉบับเรียบร้อยแล้ว คนเขียนบทต้องค้นหาช่องว่างเสียง (sound gap) เพื่อใส่เสียงบรรยายภาพลงไปให้ผู้รับสารที่พิการทางการเห็นเข้าใจเรื่องราวได้ โดยไม่คลาดเคลื่อนจากความหมายเดิมของงานต้นฉบับที่ต้องการสื่อ แต่เนื่องจากช่องว่างของเสียงแต่ละช่วงมีมากน้อยแตกต่างกัน ทำให้การคัดเลือกสารกลายเป็นตัวแปรสำคัญในการเขียนบทเสียงบรรยายภาพว่า สิ่งใดจำเป็น/ไม่จำเป็นสำคัญ/ไม่สำคัญสำหรับการเลือกนำมาบรรยายบ้าง โดยในบทเสียงบรรยายภาพจะประกอบด้วยจุดเข้าเสียง เพื่อให้ผู้บรรยายและเจ้าหน้าที่บันทึกเสียงทราบว่ามีจุดใดบ้างที่จำเป็นต้องใส่เสียงบรรยายภาพลงไป การบอกจุดเข้าเสียงนิยม

เขียนบอกเป็นรหัสเวลา (time code) ซึ่งตัวเลขดังกล่าวจะเป็นตัวเลขบอกเวลา 00:00:00:00 (ชั่วโมง:นาที:วินาที:เฟรม) ที่ปรากฏบนหน้าจอคอมพิวเตอร์ ให้ทุกคนสามารถใช้อ้างอิงตำแหน่งเวลาของรายการได้ตรงกัน นอกจากการเขียนจุดเข้าเสียงแล้ว อีกส่วนหนึ่งคือการเขียนคำบรรยายภาพให้คนพิการทางการเห็นได้ทราบว่า ในจุดช่องว่างเสียงนั้นๆ มีภาพหรือข้อความอะไรเกิดขึ้นบ้าง

4. ขั้นตอนการลงเสียงบรรยายและการบันทึกเสียง

หลังจากเขียนบทเสียงบรรยายภาพเสร็จแล้ว ก่อนนำไปบันทึกเสียง ผู้ลงเสียงบรรยายภาพจำเป็นต้องซักซ้อมอ่านบทหลายๆ ครั้ง เพื่อทำความเข้าใจบท ดูจังหวะการเข้าเสียงตามบทเสียงบรรยายภาพที่ได้รับมา และเมื่อซักซ้อมเสร็จเรียบร้อยแล้วก็เข้าห้องบันทึกเสียง ซึ่งจะมีเจ้าหน้าที่บันทึกเสียงทำหน้าที่ควบคุมอุปกรณ์ทางด้านเทคนิคสำหรับการลงเสียง และปรับระดับเสียงต่างๆ ให้ได้สมดุลทั้งนี้ หลักการเบื้องต้นในการเลือกผู้ลงเสียงบรรยายภาพควรเลือกเสียงผู้บรรยายภาพให้แตกต่างจากเสียงหลักของรายการ เพื่อไม่ให้เกิดความสับสนระหว่างเสียงบรรยายหลักของรายการต้นฉบับกับเสียงบรรยายภาพที่แทรกเข้าไป

5. ขั้นตอนการตัดต่อและผสมเสียง

หลังจากบันทึกเสียงแล้ว ช่างเทคนิคจะนำเสียงของผู้บรรยายมาผสมเสียงเข้าไปกับเสียงที่ถูกผสมเสร็จเรียบร้อยแล้วจากรายการต้นฉบับ (full mixed of master program) วิธีการผสมเสียงของเสียงบรรยายภาพจึงต้องมีการปรับลดระดับเสียงต้นฉบับบางช่วงลง โดยเฉพาะในช่วงที่มีการใส่เสียงบรรยายภาพลงไป เพื่อไม่ให้เสียงบรรยายภาพถูกเสียงต้นฉบับกลบจนได้ยินไม่ชัดเจน เจ้าหน้าที่ตัดต่อและผสมเสียงต้องวางเสียงบรรยายภาพไม่ให้ไปทับเสียงที่สำคัญๆ เนื่องจากคนพิการทางการเห็นมีศักยภาพในการได้ยินที่ดีสามารถแยกแยะและเชื่อมต่อความหมายของเสียงนั้นได้ การทับเสียงประกอบสำคัญๆ อาจทำให้ความหมายของเสียงนั้นหายไปจนไม่เข้าใจหรือเสียรรถรสลงได้

แนวทางการผลิตเสียงบรรยายภาพ

งานวิจัยของ กุลนารี เสือโรจน์ (2558) อารดา ครุจิต (2558) ภัทธีรา สารากรบริรักษ์ (2558) และศิริมิตร ประพันธ์รุกิจ (2564) ได้สำรวจภูมิทัศน์ของสื่อเสียงบรรยายภาพจากนักวิชาการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการผลิตเสียงบรรยายภาพในหลายประเทศ พบว่า แนวทางการผลิตเสียงบรรยายภาพมีจุดร่วมและจุดต่างแตกต่างกันไปตามกระบวนทัศน์ที่ใช้ ซึ่งแนวทางการผลิตเสียงบรรยายภาพสามารถแบ่งออกได้เป็นสามกลุ่มใหญ่ๆ ได้แก่

- 1) กลุ่มที่เน้นกระบวนทัศน์แบบภาวีสัย (*objectivity approach*) หรือแนวทางการบรรยายแบบตรงตัว กลุ่มนี้ให้ยึดหลักบรรยายไปตามสิ่งที่ตาเห็นของภาพนั้นๆ โดยไม่ตีความ หรือสรุปเรื่องราวเกินเลยแทนผู้ดูผู้ชม หรือที่ Snyder (2014) ใช้หลักยึดที่ว่า “What you say is what you see” กรอบความคิดนี้มีฐานคิดตามแนวประจักษ์นิยม (*empiricism approach*) และมองว่า คนพิการทางการเห็นเป็นผู้รับสารที่มีศักยภาพในการประมวลผลและตีความเรื่องราวต่างๆ ได้ด้วยตนเอง ดังคำกล่าวของ กิตติพงศ์ สุทธิ ประธานสถาบันคนพิการตาบอดแห่งชาติเพื่อการวิจัยและพัฒนาที่ว่า “...เราคงหวังให้คนตาดี มาช่วยเป็นตาแทนเรา แต่ไม่ถึงกับต้องเป็นสมองแทนเรา” (ธีรวัช เจนวนิชรักษ์, 2557)
- 2) กลุ่มที่เน้นกระบวนทัศน์แบบอัตวิสัย (*subjectivity approach*) หรือแนวทางการเล่าเรื่อง (*audio narration*) กลุ่มนี้มุ่งเน้นการเขียนบทที่ตัดสินใจไปตามเงื่อนไขและข้อจำกัดในแต่ละบริบท โดยผู้ผลิตเสียงบรรยายภาพจะเป็นผู้วิเคราะห์ต้นฉบับก่อนตัดสินใจว่า แต่ละจุดนั้นควรบรรยายหรือไม่บรรยายภาพ และควรบรรยายอย่างไร ทั้งนี้ แม้ว่าแนวทางการทำงานใช้ความเป็นอัตวิสัย แต่อยู่ในระดับของการตีความ และสรุปความเท่านั้น มิได้ก้าวล่วงไปถึงการใส่ความคิดเห็นส่วนตัว (*opinion*) ลงไปในเสียงบรรยายภาพ

3) กลุ่มที่ใช้หลักการผสมผสานระหว่างภาวีสัยและอัตวิสัย (mixed approach) หรือแนวทางการบรรยายแบบตีความได้บ้าง กลุ่มนี้อนุญาตให้ผู้เขียนบทเสียงบรรยายภาพสามารถสรุปความ ตีความ และเล่าเรื่องได้ในบางเงื่อนไข เพื่อให้การสื่อสารเกิดความชัดเจน และเข้าใจได้มากที่สุดในเวลาที่มีจำกัด เช่น หากช่องว่างเสียงมีเพียงสองสามวินาที แต่ต้องบรรยายผลไม้หลากหลายชนิด อาทิ กล้วยน้ำว้า ส้มเซ้ง สับปะรด เงาะ และอาโวคาโดวางในตะกร้า การเขียนบทเสียงบรรยายภาพอาจต้องสรุปความเหลือเพียง “ผลไม้ไทยและเทศวางอยู่ในตะกร้า” มากกว่าบรรยายถึงผลไม้แต่ละชนิด เพื่อให้เห็นภาพผลไม้ที่อยู่ในตะกร้าทั้งหมด

ศิริมิตร ประพันธ์ธุรกิจ (2560) ได้วิเคราะห์ถึงข้อดีและข้อเสียของกระบวนการตัดสินใจทั้งสามว่า แนวทางการบรรยายแบบภาวีสัย (objectivity) เป็นการใช้จุดยืนของผู้รับสารในการตีความตัวเอง โดยผู้ผลิตเสียงบรรยายภาพทำหน้าที่เพียงช่วยบรรยายสิ่งที่เห็นให้ทราบว่ามี “อะไร” (what) บ้างที่ปรากฏให้เห็นในฉากนั้น เช่น ชายวัยรุ่นกำหมัด หน้าแดงก่ำ เป็นต้น ข้อดีของแนวทางการเขียนบทแบบนี้คือ คนเขียนบทเสียงบรรยายภาพไม่จำเป็นต้องรู้จักหรือเข้าไปทำความเข้าใจวิถีชีวิตของผู้ผลิตต้นฉบับให้ลึกซึ้งมากนัก เพราะทำหน้าที่บรรยายไม่ใช่ผู้อธิบายเรื่องราว ส่วนผู้ชมก็สามารถนึกและเห็นเป็นภาพตามได้ แต่ข้อเสียคือ การบรรยายเท่าที่เห็นเป็นช่วงๆ ตามช่องว่างเสียงโดยไม่ได้เชื่อมโยงความสัมพันธ์กับฉากก่อนหน้าและฉากต่อไป มีแนวโน้มทำให้เกิดความน่าเบื่อและสับสนได้ง่าย เพราะผู้เขียนบทเสียงบรรยายภาพมุ่งเน้นการบรรยายในองค์ประกอบย่อยของฉากแต่ละฉาก มากกว่าการทำความเข้าใจภาพรวมหรือความคิดรวบยอดของเรื่องราวที่ผู้ผลิตต้นฉบับต้องการนำเสนอ

ส่วนแนวทางการบรรยายแบบอัตวิสัย (subjectivity) แนวทางนี้ใช้จุดยืนคนเขียนบทเสียงบรรยายภาพทำหน้าที่ตีความและประมวลผลเรื่องราวจากการรับชมรายการต้นฉบับ โดยผู้ผลิตเสียงบรรยายภาพต้องทำความเข้าใจ

งานของผู้ผลิตงานต้นฉบับเสียก่อนว่า ผู้ผลิตต้องการสื่ออะไรไปยังผู้ชม หลังจากทำความเข้าใจแล้ว จึงค่อยถ่ายทอดเรื่องราวหรืออธิบายถึงสิ่งๆ นั้นลงไปในงานเสียงบรรยายภาพให้ตรงกันกับต้นฉบับ เช่น ชายวัยรุ่นโกรธ เป็นต้น ข้อดีของแนวทางนี้คือ ผู้ดูผู้ฟังเข้าใจได้ง่ายในเวลารวดเร็ว ทำให้ไม่ต้องพะวงกับการค่อยๆ นึกภาพตามไปที่ละประโยค การติดตามเรื่องราวจึงได้รรถรส แต่ข้อเสียก็คือ ผู้ผลิตเสียงบรรยายภาพโดยปกติไม่ได้มีโอกาสพูดคุยกับเจ้าของงานต้นฉบับ ทำให้การตีความเป็นการตีความตัวบทตามความเข้าใจของผู้ผลิต ซึ่งผู้ผลิตเสียงบรรยายภาพมีโอกาสตีความตัวบทคลาดเคลื่อน และเกินเลยไปจากสิ่งที่ผู้ผลิตต้นฉบับต้องการสื่อได้ นอกจากนี้ จากการสำรวจคณิศการทางการเห็นของบางหน่วยงาน พบว่า หากนำแนวทางนี้ไปใช้กับเนื้อหาที่มีเงื่อนไขอาจทำให้เสียรรถรสจากการรู้ล่วงหน้า (spoil) ได้ อีกทั้งเป็นการปิดกั้นไม่ให้นักพิการทางการเห็นได้ใช้ความคิดของตนเอง

และสุดท้ายแนวทางการบรรยายแบบผสม (mixed approach) แนวทางนี้ใช้จุดยืนของผู้รับสารในการตีความตัวบทสลับกับการให้อำนาจผู้ผลิตเสียงบรรยายภาพในการตีความแทนในบางเงื่อนไข เช่น ในกรณีที่มีช่องว่างเสียงมีเวลาที่ยากัดจึงจำเป็นต้องสรุปความให้ หรือการนำเสนอเทคนิคภาพที่ซับซ้อน อาทิ การตัดภาพเร็วแบบแฟลชแบ็ค อาจต้องตีความและสรุปความแทนการบรรยายภาพ และอื่นๆ เป็นต้น เช่น ย้อนอดีต ชายวัยรุ่นกำหมัด หน้าแดงก่ำ เป็นต้น ข้อดีของแนวทางนี้คือ ความเป็นไปได้สำหรับการทำงานจริง สำหรับข้อเสียคือ ในที่สุดแล้วการตัดสินใจว่าจุดใดควรบรรยายภาพแบบตรงไปตรงมาและจุดใดควรตีความ ยังคงสร้างความสับสนให้กับคนเขียนบทเสียงบรรยายภาพส่วนใหญ่ เพราะไม่มีหลักการที่แน่ชัด ผู้ผลิตจำเป็นต้องอาศัยวิจารณญาณในการตัดสินใจของตนเองเป็นหลัก

ความเหมือนที่แตกต่างของคู่มือการผลิตเสียงบรรยายภาพ

งานวิจัยเรื่อง *แนวทางการบรรยายข้อความชื่อในรายการสารคดีสำหรับการผลิตเสียงบรรยายภาพ* (ศิริมิตร ประพันธ์ธฤทิจ, 2564) ได้ทบทวน

วรรณกรรมจากคู่มือการผลิตเสียงบรรยายภาพของต่างประเทศจำนวนสามหน่วย งาน เพื่อศึกษาวิเคราะห์ถึงแนวทางและวิธีการบรรยายข้อความชื่อในรายการ สารคดี เอกสารคู่มือดังกล่าว ได้แก่ *Standards for Audio Description and Code of Professional Conduct for Describers* โดย Audio Description Coalition ในสหรัฐอเมริกา *Audio Descriptions for Netflix Movies and TV Shows* โดย Netflix ที่เป็นผู้ให้บริการคอนเทนต์ภาพยนตร์และรายการ โทรทัศน์ผ่านระบบออนไลน์ และ *Pictures Painted in Words: ADLAB Audio Description Guidelines* โดยกลุ่มนักวิชาการที่ได้รับเงินสนับสนุนจากสหภาพ ยุโรป

เอกสารคู่มือที่เป็นแนวทางการบรรยายภาพในงานเสียงบรรยายภาพทั้ง สามฉบับมีจุดร่วมและจุดต่างหลายอย่าง ซึ่งเมื่อนำแนวทางการผลิตเสียงบรรยาย ภาพของแต่ละฉบับมาเปรียบเทียบกัน พบว่า มีจุดร่วมที่เหมือนกันก็คือ คำแนะนำ เกี่ยวกับว่าอะไรบ้างที่ต้องบรรยาย และอะไรบ้างที่ไม่ต้องบรรยาย ตำแหน่งที่ใส่ เสียงบรรยายภาพควรอยู่ตรงไหน และควรบรรยายภาพที่เห็นอย่างไร แต่จุดแตก ต่างคือ จุดยืนทางความคิดเกี่ยวกับแนวทางการบรรยายในการผลิตเสียงบรรยาย ภาพ กล่าวคือ *Standards for Audio Description and Code of Professional Conduct for Describers* ของ Audio Description Coalition (2009) ให้ความสำคัญกับการยึดแนวทางการบรรยายภาพที่เป็นภาวีสัย (objectivity) ส่วน *Audio Descriptions for Netflix Movies and TV Shows* โดย Netflix (2019) ให้ความสำคัญกับการเลือกบรรยายเฉพาะส่วนที่มีความจำเป็นต้องบรรยาย เพื่อให้ผู้ชมเข้าใจและได้รับบรรณรตในการรับชมให้ได้มากที่สุด โดยยึดแนวทาง ภาวีสัยแต่ยอมรับแนวทางอัตวิสัยด้วยเช่นกัน และ *Pictures Painted in Words: ADLAB Audio Description Guidelines* โดย Remael et al. (2014) ให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์ต้นฉบับก่อนตัดสินใจว่า ควรเขียนบทเสียงบรรยายภาพ อย่างไรให้เหมาะสมกับแต่ละบริบทในเรื่อง โดยนำแนวทางอัตวิสัย (subjectivity) ที่อาศัยการตีความจากตัวบทมาช่วยคิดวิเคราะห์ ก่อนตัดสินใจว่าควรเขียนบท เสียงบรรยายภาพอย่างไรให้ผู้ชมเกิดความเข้าใจและได้รับบรรณรตในการรับชม

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบแนวทางการผลิตเสียงบรรยายภาพของ ADC, Netflix และ ADLAB

หน่วยงาน	จุดต่าง	จุดรวม
ADC	- เน้นบรรยายอย่างเป็นภววิสัย - ผู้แสดงที่เพิ่งปรากฏตัวต้องไม่บอกชื่อ จนกว่าต้นฉบับจะมีการพูดชื่อ - การบรรยายตัวแสดงที่เพิ่งปรากฏเป็นครั้งแรก ให้บรรยายรูปร่างลักษณะภายนอก จนกว่าต้นฉบับมีการเรียกชื่อ จึงค่อยบรรยายชื่อ พร้อมกับรูปร่างลักษณะภายนอกที่บรรยายไป หลังจากนั้นให้เรียกชื่อใดชื่อหนึ่งให้เหมือนเดิมทุกครั้ง - เมื่อมีข้อความขึ้นบนจอ ให้พูดเกริ่นนำ เพื่อให้ทราบว่ามีข้อความขึ้นมา เช่น “ปรากฏตัวหนังสือ...” - ถ้ามีเวลาบรรยายให้เพิ่มรายละเอียด - ไม่ใช่คำอุปมา และคำศัพท์เทคนิค	อะไรบ้างที่ต้องบรรยาย : - การบรรยายให้ทราบว่า ใครทำอะไร ที่ไหน เวลาไหน อย่างไร - ไต่เต้ล้ เครดิตท้าย ข้อความบนจอ โลโก้ ซับไตเต้ล้ - สี ทิศทาง และขนาด - เสียงที่ได้ยินไม่ชัดเจนและมีความสำคัญต่อเรื่อง - เสียงที่เคาได้ยากและสำคัญต่อเรื่อง - การเข้ามาหรือออกไปจากฉากของตัวแสดงที่เชื่อมโยงกับเนื้อหา โดยไม่มีเสียงบอกให้รู้ - ภาพที่แสดงถึงความเปลี่ยนแปลงที่มีความหมายสำคัญต่อเรื่อง - สิ่งที่หายไปนานแล้วกลับมาใหม่ - สิ่งที่เป็นความหมายในเชิงสัญลักษณ์ ที่ทำให้เข้าใจหรือทำให้เชื่อมโยงไปถึงองค์ประกอบอื่นๆ ในภาพรวมได้ เช่น การสร้างความหมายที่อยู่ในโลโก้ ฉาก เครื่องแต่งกาย การออกแบบตัวอักษร อะไรบ้างที่ไม่ต้องบรรยาย : - เสียงพูดที่เข้าใจได้ - เสียงที่คุ้นเคยกันดี - สิ่งที่เกิดซ้ำบ่อยๆ - สิ่งที่เสียงต้นฉบับได้พูดอยู่แล้ว
Netflix	- บรรยายอย่างเป็นภววิสัย แต่หากมีข้อจำกัดสามารถยืดหยุ่นได้ - การบรรยายตัวแสดงที่เพิ่งปรากฏเป็นครั้งแรก ให้เลือกแนวทางไม่บอกชื่อก่อน โดยบรรยายรูปร่างลักษณะภายนอก จนกว่าต้นฉบับมีการเรียกชื่อ จึงค่อยบรรยายชื่อ พร้อมกับรูปร่างลักษณะภายนอกที่บรรยายไป หลังจากนั้นให้เรียกชื่อใดชื่อหนึ่งให้เหมือนเดิมทุกครั้ง	

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบแนวทางการผลิตเสียงบรรยายภาพของ ADC, Netflix และ ADLAB (ต่อ)

หน่วยงาน	จุดต่าง	จุดร่วม
	แต่ในบางครั้งสามารถบอกชื่อได้ เลยขึ้นอยู่กับแนวทางการนำเสนอ รายการว่าเป็นแบบใด ● เมื่อมีข้อความขึ้นบนจอ ให้ บรรยายเกริ่นนำเพื่อให้ทราบว่ามี ข้อความขึ้นมา เช่น ไตเติล ● การบรรยายซับไตเติลให้อ่านไป ตามข้อความที่ปรากฏบนจอ โดย ปล่อยเสียงต้นฉบับคลอให้ได้ยิน ด้วย ● บรรยายเท่าที่จำเป็น เพราะทุก เสียงมีความหมายและส่งผลต่อ อารมณ์การรับชม	● สิ่งที่ต้องนับยังไม่ต้องการเปิดเผย ให้ทราบ ● สิ่งที่คุณค่อยๆ รับรู้ได้เองจาก ต้นฉบับ บรรยายตำแหน่งไหน : ● บรรยายในตำแหน่งที่เป็นดนตรี พื้นหลัง (background music) ● เสียงเจียบๆ ที่ไม่ได้สื่อความหมาย สำคัญ ● คำพูด/เนื้อร้องที่ไม่ได้เป็นใจความ สำคัญหลักของเนื้อหา ● ท่อนซ้ำๆ ของดนตรี/คำร้อง และ คำพูด บรรยายอย่างไร : ● ไม่ใส่ความคิดเห็นส่วนตัว (opinion) ● ไม่บรรยายทับเสียงพูด/เนื้อร้อง/ เสียงประกอบหลักโดยไม่มีเหตุ จำเป็น ● บรรยายเท่าที่จำเป็น โดยจัดลำดับ ความสำคัญก่อนหลังว่า อะไรควร บรรยาย ไม่ควรบรรยาย และมาก น้อยแค่ไหน ● เลือกใช้คำที่ตรง ถูกต้อง ชัดเจน คงเส้นคงวา ● ใช้คำสรรพนามและคำเชื่อมใน การบรรยายภาพได้
ADLAB	● เน้นบรรยายตามการวิเคราะห์ที่ ได้จากตัวบทของต้นฉบับ และการ ตัดสินใจในการกำหนดทางเลือก ต่างๆ ● บรรยายมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับ เงื่อนไขต่างๆ ภายในตัวบทที่มา กำหนด ● สิ่งที่ไม่เกี่ยวข้องกับใจความสำคัญ ของเรื่องหรือประเภทภาพยนตร์/ รายการไม่ต้องบรรยาย ● ใช้คำอุปมา คำศัพท์เทคนิคได้ ถ้า เป็นจุดที่สร้างความเข้าใจและเห็น ภาพได้ชัดเจนขึ้น	

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบแนวทางการผลิตเสียงบรรยายภาพของ ADC, Netflix และ ADLAB (ต่อ)

หน่วยงาน	จุดต่าง	จุดร่วม
	● ผู้แสดงที่เพิ่งปรากฏตัว จะบอกชื่อหรือรอจนกว่าต้นฉบับจะมีการพูดชื่อก็ได้ ขึ้นอยู่กับผลการวิเคราะห์ต้นฉบับ ● เมื่อมีข้อความขึ้นบนจอ อาจบรรยายเกริ่นนำเพื่อให้ทราบว่า มีข้อความขึ้นมา หรือบรรยายตามข้อความไปเลย หรือบรรยายรวมไปกับการบรรยายภาพก็ได้ ● การบรรยายซับซ้อนได้ อาจใช้วิธีอ่านไปตามข้อความที่ปรากฏบนจอคนเดียว หรือใช้เสียงคนอื่นมาสลับพร้อม กับคลอเสียงต้นฉบับ หรือใช้วิธีแปลพากย์ก็ได้ขึ้นกับการตัดสินใจ ● การเขียนบทเสียงบรรยายภาพสามารถตัด เพิ่ม และปรับภาษาได้ตามเงื่อนไขและเหตุผลที่มีอยู่ เช่น การปรับเพื่อให้สอดคล้องกับช่องว่างเสียง	● ไม่ต้องบรรยายภาพทุกครั้งที่มีช่องว่างเสียง ● บรรยายขัดถ้อยขัดคำในฐานะเสียงเสริมไม่ใช่เสียงหลัก ● สิ่งที่บรรยายเป็นครั้งแรก ถ้าเป็นไปได้ให้ใส่รายละเอียด แล้วครั้งต่อไปตัดให้สั้นลง หรือละได้ หากคนดูสามารถรับรู้ได้เอง ข้อยกเว้น : ● เสียงพูดทับได้ในบางกรณี แต่ต้องคลอเสียงต้นฉบับให้ได้ยินด้วย ● การบรรยายสามารถขยับตำแหน่งไปอยู่ก่อนหรือหลังก็ได้ในกรณีที่ มีข้อจำกัดด้านเวลา เช่น ข้อความตัวหนังสือขึ้นมาพร้อมกับฉากที่มีเสียงพูดหรือภาพที่มีความสำคัญที่ต้องบรรยายให้ทราบ โดยสามารถเลื่อนการบรรยายข้อความไปข้างหน้าหรือข้างหลังข้อความได้ตามความเหมาะสม ● ถ้าข้อความยาวกว่าช่องว่างเสียงที่มีอยู่สามารถตัดให้สั้นลง ● หากการบรรยายสิ่งใดสิ่งหนึ่งครั้งแรกแล้วไม่สามารถให้รายละเอียดที่จำเป็นได้หมด อาจใช้วิธีค่อยๆ ให้ข้อมูลทีละน้อย

ผลจากการทบทวนคู่มือจากต่างประเทศสามฉบับในงานวิจัยของ ศิริมิตร ประพันธ์ธัญกิจ (2564) พบว่า ข้อความบนหน้าจอ ได้แก่ ไตเติ้ล เครดิตท้าย โลโก้ ชื่อเรื่อง ข้อความที่บอกเวลาและสถานที่ ชื่อบุคคล และอื่นๆ เป็นสิ่งที่มีความจำเป็นต้องบรรยายให้ทราบ ซึ่งตามหลักการทั่วไปของเสียงบรรยายภาพ การบรรยายต้องบรรยายให้ตรงกับภาพ แต่ข้อความมักขึ้นมาพร้อมกับเสียงและภาพอื่นๆ ทำให้หลักการบรรยายข้อความจึงต้องยืดหยุ่นตามสถานการณ์ โดยอาจขยับตำแหน่งการบรรยายอยู่ก่อนหน้าหรือหลังข้อความก็ได้ เพื่อจะได้บรรยายภาพและเสียงอื่นที่มีความจำเป็นมากกว่าในขณะนั้น นอกจากนี้ การบรรยายไตเติ้ลและเครดิตชื่อบนหน้าจอสามารถละบางส่วนได้ โดยให้ปรึกษากับโปรดิวเซอร์เพื่อเลือกรายชื่อและตำแหน่งที่มีความสำคัญสำหรับการบรรยาย และรายชื่อที่ละออกไปให้บรรยายว่า “และคนอื่นๆ ตามมา” อย่างไรก็ตาม เอกสารคู่มือทั้งสามฉบับให้ความสำคัญกับข้อความบนหน้าจอในส่วนของไตเติ้ล (title) เครดิตท้าย (end credits) โลโก้ (logo) ชื่อรายการ (title programs) และข้อความใต้ภาพ (superimposed captions) ที่ระบุชื่อสถานที่หรือเวลาในฉากที่เป็นภาพยนตร์หรือละคร แต่สำหรับข้อความชื่อบุคคลที่อยู่ในตัวรายการ (name supers) ที่ขึ้นมาพร้อมกับเสียงพูด/เสียงสัมภาษณ์ในรายการสารคดี ยังไม่พบว่ามีกรกล่าวถึงโดยตรง

“ข้อความชื่อ” ปรากฏอย่างไรก็บรรยายไปตามที่เห็น ?

หากดูเพียงผิวเผินอาจมองว่า การบรรยายข้อความชื่อ (name supers) ในรายการสารคดีน่าจะมีปัญหาน้อยกว่าการบรรยายภาพและสามารถบรรยายอย่างเป็นกาวีสัยได้ โดยไม่ต้องเข้าไปตีความหรือสรุปความใดๆ แต่ผลการวิจัยเรื่อง แนวทางการบรรยายข้อความชื่อในรายการสารคดีสำหรับการผลิตเสียงบรรยายภาพ (ศิริมิตร ประพันธ์ธัญกิจ, 2564) พบว่า นอกเหนือจากการบรรยายข้อความชื่อไปตามข้อความที่ปรากฏบนหน้าจอแล้ว ผู้ผลิตเสียงบรรยายภาพเลือกใช้รูปแบบอื่นๆ ในการบรรยายข้อความชื่อที่ไม่ได้ยึดตามหลักการแบบกาวีสัย หรือเห็นอะไรก็บรรยายไปตามที่เห็น ได้แก่ การบรรยายชื่อแบบกลุ่ม

การเพิ่มคำในข้อความชื่อ การตัดคำในข้อความชื่อ และการปรับคำในข้อความชื่อ เป็นต้น นอกจากนี้ การบรรยายภาพยังได้มีการระบุให้ทราบทุกครั้งว่า มีการขึ้นข้อความหน้าจодด้วยคำว่า “ขึ้นข้อความ” อีกด้วย

วิธีการบรรยายชื่อแบบกลุ่ม เป็นวิธีการที่ผู้ผลิตเสียงบรรยายภาพได้ใช้เทคนิคการบรรยายชื่อหลายคนในหนึ่งช่องว่างเสียงไปพร้อมกัน ได้แก่ “ชายคนแรกคือรองศาสตราจารย์ ด็อกเตอร์สุนทร ชูตินธรานนท์⁵ คนที่สองคือพิมพ์ประไพ พิศาลบุตร และคนสุดท้ายคือ ปฏิพัฒน์ พุ่มพวงษ์แพทย์” (อยุธยาที่ไม่รู้จัก ตอนที่ 1, TC 00:24:04:00)

และสำหรับตัวอย่างการบรรยายข้อความชื่อที่มีการเพิ่มข้อความ ตัดข้อความ และปรับข้อความไปจากเดิม มีดังนี้

- รูปแบบการบรรยายที่เพิ่มข้อความจากเดิม ได้แก่ “รุ่งนภา พูลจำปา ผู้จัดการโครงการฟื้นฟูประชากรเสือโคร่ง อุทยานแห่งชาติแม่วงก์-คลองลาน” เพิ่มการบรรยายเป็น “รุ่งนภา พูลจำปา ผู้จัดการโครงการฟื้นฟูประชากรเสือโคร่ง อุทยานแห่งชาติแม่วงก์-คลองลาน ให้สัมภาษณ์ว่า” (แม่วงก์ ผืนป่าแห่งความหวัง ตอนที่ 2, TC 00:04:39:00)
- รูปแบบการบรรยายที่ตัดข้อความจากเดิม ได้แก่ “สุนันต์ อรุณนพรัตน์ เพื่อนร่วมโรงเรียนเซนต์หลุยส์ ที่รักษาปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม” ตัดการบรรยายเป็น “สุนันต์ อรุณนพรัตน์ เพื่อนร่วมโรงเรียน” (แสงไฟไม่เคยดับ ตอนที่ 1, TC 00:07:29:00)
- รูปแบบที่มีการปรับข้อความจากเดิม หมายถึง การบรรยายข้อความชื่อที่มีการเปลี่ยนแปลงข้อความไปจากเดิม ด้วยการผสมผสานกับวิธีการบรรยายภาพ หรือเปลี่ยนไปอยู่ในรูปของการบรรยายภาพ ได้แก่ “ศิริพจน์ เหล่ามานะเจริญ นักวิชาการประวัติศาสตร์/

⁵ คำว่า “ด็อกเตอร์” ในที่นี้ ผู้เขียนสะกดตามการออกเสียงในการผลิตเสียงบรรยายภาพของรายการ ไม่ได้สะกดตามสากลนิยมว่า “ดร.”

คอลัมนิสต์/ผู้ดำเนินรายการบรรยาย” ปรับเป็น “หนุ่มเซ็ดฟ้าคือ
ศิริพจน์ เหล่ามานะเจริญ นักวิชาการประวัติศาสตร์ ผู้ดำเนิน
รายการ” (อยุธยาที่ไม่รู้จัก ตอนที่ 1, TC 00:03:52:00)

ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า การบรรยายข้อความเมื่อเปรียบเทียบกับ
ข้อความที่ปรากฏบนจอภาพ จะมีทั้งรูปแบบการบรรยายที่ยึดตามข้อความเดิม
ทุกประการ กล่าวคือ “เห็นอย่างไรก็บรรยายไปตามที่เห็น” และการบรรยายที่ไม่ได้
ยึดตามข้อความเดิมทุกประการ แต่มีปรับเปลี่ยนข้อความชื่อไปจากเดิม โดยการ
เพิ่มคำ ตัดคำ และปรับคำ ทั้งนี้ ในงานวิจัยพบว่า การบรรยายข้อความชื่อ
ส่วนใหญ่ไม่ได้ยึดตามข้อความเดิมทุกประการ

ภาพที่ 2 รูปแบบการบรรยายข้อความชื่อในรายการสารคดีที่มีการผลิตเสียงบรรยาย
ภาพ

ผลการศึกษาวิจัยของ ศิริมิตร ประพันธ์รุกิจ (2564) พบปัจจัยที่ทำให้
ผู้ผลิตเสียงบรรยายภาพไม่สามารถบรรยายข้อความชื่อตามแนวทางแบบภววิสัย
เพียงอย่างเดียวได้ อันได้แก่ ระยะเวลาความยาวช่องว่างเสียง ความยาวของ
ข้อความชื่อ จำนวนการขึ้นข้อความชื่อ ความสำคัญของภาพ เสียง และข้อความ
อื่นในช่องว่างเสียงที่มีอยู่ ความถี่ในการขึ้นข้อความชื่อ และรูปแบบการบอกชื่อ
ในรายการต้นฉบับ ดังมีรายละเอียดดังนี้

1) ระยะเวลาความยาวช่องว่างเสียง

ช่องว่างเสียงคือจุดสำคัญสำหรับเสียงบรรยายภาพ เนื่องจากหลักการเบื้องต้นของการผลิตเสียงบรรยายภาพในรายการโทรทัศน์คือ การแทรกคำบรรยายภาพลงไปในพื้นที่ที่ไม่มีเสียงพูดเป็นหลัก ซึ่งก็คือ “ช่องว่างเสียง” (sound gaps or natural pauses) โดยช่องว่างเสียงที่มักใช้สำหรับการใส่เสียงบรรยายภาพเข้าไปคือ ช่วงที่เป็นเสียงดนตรีพื้นหลัง (background sounds) และเสียงบรรยากาศทั่วไป (ambience) ซึ่งนอกเหนือจากการใช้ช่องว่างเสียงสำหรับการบรรยายภาพที่เกิดขึ้นในขณะนั้นแล้ว ผู้ผลิตเสียงบรรยายภาพยังสามารถใช้ช่องว่างเสียงดังกล่าวสำหรับการบอกให้ผู้ชมทราบว่าผู้พูดคือใครได้อีกด้วย อย่างไรก็ตาม ช่องว่างเสียงในรายการสารคดีไม่ได้เกิดจากความตั้งใจตั้งแต่เริ่มแรกว่า ต้องการให้เป็นพื้นที่สำหรับการแทรกเสียงบรรยายภาพใส่เข้าไป ดังนั้นเวลาความยาวของช่องว่างเสียงที่มีอยู่จึงอาจไม่สอดคล้องกับความยาวของข้อความชื่อที่ปรากฏในรายการ ตัวอย่างเช่น ข้อความชื่อของ “ผศ.ดร.รองลาภ สุขมาสรวง อดีตผู้ช่วยหัวหน้าเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง รองหัวหน้าภาควิชาชีววิทยา ป่าไม้ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์” (แสงไฟไม่เคยดับ ตอนที่ 3, TC 00:23:13:00) มีความยาวถึง 55 พยางค์ แต่มีช่องว่างเสียงก่อนเริ่มสัมภาษณ์เพียง 4 วินาทีเท่านั้น ซึ่งทำให้ไม่สามารถบรรยายข้อความชื่อได้ตรงตามกับข้อความชื่อที่ปรากฏได้ ในขณะที่บางจุดที่มีช่องว่างเสียงมากกว่าข้อความชื่อ ทำให้ผู้ผลิตเสียงบรรยายภาพอาจเพิ่มเติมคำบางคำลงไปได้มากขึ้น เช่น คำว่า “ขึ้นข้อความ” “ขึ้นชื่อ” “ให้สัมภาษณ์” และ “ให้สัมภาษณ์ว่า” เป็นต้น

2) ความยาวของข้อความชื่อ

ข้อความชื่อประกอบด้วยสองส่วน คือ ส่วนหลักและส่วนเสริม ส่วนหลักเป็นชื่อและนามสกุลโดยปกติมีไม่เกิน 10 พยางค์ แต่เมื่อนามารวมกับส่วนเสริมได้แก่ ตำแหน่งวิชาการ วุฒิการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่การงานในอดีต ตำแหน่งหน้าที่การงานและหน่วยงานที่ทำในปัจจุบัน สาขาความเชี่ยวชาญ อาชีพหลัก อาชีพรอง และอื่นๆ ทำให้ข้อความชื่อมีความยาวมากขึ้น ซึ่งหากรายการได้ใส่ข้อมูลรายละเอียดของส่วนเสริมมากเกินไป มักส่งผลให้ไม่สามารถบรรยาย

ข้อความซื้อทั้งหมดได้ ตัวอย่างเช่น “ศ.พิเศษ ดร.ชาญวิทย์ เกษตรศิริ นักวิชาการประวัติศาสตร์ อดีตอธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์” (อยุธยาที่ไม่รู้จัก ตอนที่ 1) มีความยาว 38 พยางค์ ประกอบด้วยชื่อ-นามสกุล ตำแหน่งทางวิชาการ วุฒิการศึกษา ความเชี่ยวชาญ และตำแหน่งผู้บริหารในอดีต แต่เมื่อมีการบรรยายข้อความซื้อ พบว่า ไม่มีครั้งใดเลยที่สามารถบรรยายตามข้อความซื้อได้ทั้งหมด โดยส่วนที่มักถูกตัดออกไปออกคือ ส่วนเสริมท้ายข้อความซื้อเพื่อไม่ให้เกิดการบรรยายข้อความซื้อไปทับกับเสียงสัมภาษณ์ ตัวอย่างเสียงบรรยายข้อความซื้อของ ศ.พิเศษ ดร.ชาญวิทย์ เกษตรศิริ ที่บรรยายไม่ครบถ้วนในจุดต่างๆ ได้แก่ “ศาสตราจารย์ พิเศษ ด็อกเตอร์ ชาญวิทย์ เกษตรศิริ นักวิชาการประวัติศาสตร์” “ขึ้นข้อความศาสตราจารย์ พิเศษ ด็อกเตอร์ ชาญวิทย์ เกษตรศิริ นักวิชาการประวัติศาสตร์” และ “เสียงของศาสตราจารย์ พิเศษ ด็อกเตอร์ ชาญวิทย์ เกษตรศิริ” เป็นต้น⁶

ภาพที่ 3 ตัวอย่างการขึ้นข้อความซื้อในรายการ อยุธยาที่ไม่รู้จัก

ที่มา: สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส (2562, ฉบับเสียงบรรยายภาพ)

⁶ สอดคล้องตามการออกเสียงในการผลิตเสียงบรรยายภาพของรายการ

3) จำนวนการขึ้นข้อความชื่อ

การขึ้นข้อความชื่อในรายการ ไม่ได้มีลักษณะเป็นการขึ้นข้อความชื่อที่ละคนแล้วเว้นระยะทุกครั้ง บางครั้งอาจเป็นการขึ้นข้อความพร้อมกันในชื่อเดียวกัน หรือขึ้นข้อความชื่อต่อๆ กันโดยไม่มีช่องว่างเสียง จำนวนตัวแสดงในฉากที่สนทนาเป็นกลุ่มมักใช้วิธีการตัดสลับผู้พูดไปมาโดยไม่มีการเว้นช่องว่างเสียง ทำให้เมื่อมีการขึ้นข้อความชื่อพร้อมกันหลายคนในฉาก จึงไม่มีพื้นที่เพียงพอสำหรับแทรกการบรรยายข้อความชื่อของบุคคลต่างๆ เข้าไปได้ ดังนั้น จำนวนตัวแสดงในฉากที่มีหลายคนแต่ไม่มีช่องว่างเสียง จึงเป็นปัจจัยอย่างหนึ่งที่ทำให้ต้องบรรยายข้อความชื่อแบบตัดข้อความบางส่วนออกเพื่อให้ทับเสียงผู้พูดน้อยที่สุด หรือมิเช่นนั้นก็ต้องหลบเสียงด้วยการบรรยายชื่อแบบกลุ่ม ตัวอย่างเช่น รายการ *หอมกลิ่นสยาม* (2562, ฉบับเสียงบรรยายภาพ ตอนที่ 4, TC 00:43:47:00) ที่ตอนท้ายรายการจะมีการเชิญแขกมารับประทานอาหารจำนวน 4-6 คน โดยแต่ละคนจะพูดสลับกันไปมาพร้อมกับขึ้นข้อความชื่อระหว่างที่พูดคุยกันอยู่ ทำให้ข้อความชื่อของแต่ละคนต้องถูกตัดให้สั้นลงเหลือเพียงแค่อาชีพ และต้องนำไปไว้รวมกันในช่องว่างเสียงหลังคนสุดท้ายพูดจบลง เช่น “เจ้าของร้าน เบเกอร์รี่ ร้าน กาแฟ ร้านอาหาร และร้านขนม แขกทั้งสี่คนให้สัมภาษณ์กับเชฟเพชรร่วมกันที่โต๊ะอาหาร”

4) ความสำคัญของภาพ เสียง และข้อความอื่นในช่องว่างเสียงที่มีอยู่

แม้ว่ารายการบางรายการมีจำนวนช่องว่างเสียงมากกว่าจำนวนข้อความชื่อที่ปรากฏบนหน้าจอ แต่ช่องว่างเสียงที่มีอยู่ไม่ได้ใช้สำหรับการบรรยายข้อความชื่อเพียงอย่างเดียว วิธีการเลือกบรรยายข้อความชื่อว่าจะใส่ในตำแหน่งช่องว่างเสียงใด ขึ้นอยู่กับความหมายของภาพ เสียง และข้อความที่อยู่ในช่องว่างเสียงแต่ละตำแหน่งด้วย กล่าวคือ แม้ว่าช่องว่างเสียงมีความยาวเพียงพอสำหรับการบรรยายข้อความชื่อได้ แต่หากช่องว่างเสียงนั้นมีภาพ เสียง และข้อความอื่นที่มีความสำคัญต่อเนื้อเรื่องมากกว่าการบรรยายข้อความชื่อ ผู้ผลิตเสียงบรรยายภาพอาจเลือกบรรยายสิ่งอื่นที่มีความสำคัญมากกว่าแทน

เอกสารคู่มือ *Pictures painted in Words: ADLAB Audio Description Guidelines* (Remael et al., 2014) พบว่า หากแบ่งการทำหน้าที่การสื่อสารความหมายของภาพ เสียง ข้อความ และกราฟิกในช่องว่างเสียงต่างๆ ของรายการโทรทัศน์ สามารถแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม คือ หน้าที่สื่อความหมายโดยตรง (denotative function) หน้าที่สื่อความหมายด้านอารมณ์ (expressive function) หน้าที่สื่อความหมายด้านความสวยงาม (aesthetic function) และหน้าที่สื่อความหมายด้านสัญลักษณ์ (symbolic function) โดยในงานวิจัยของ ศิริมิตร ประพันธ์รุจิ (2564) พบว่า ส่วนประกอบของภาพ เสียง และข้อความ ในช่องว่างเสียงที่มีการบรรยายข้อความชื่อแทรกเข้าไปบ่อยๆ คือ ช่องว่างเสียงที่ทำหน้าที่สื่อความหมายด้านสวยงาม เช่น ภาพธรรมชาติทั่วๆ ไป ในขณะที่ช่องว่างเสียงที่ทำหน้าที่ด้านอารมณ์ และด้านสัญลักษณ์ มักไม่ใช้สำหรับการบรรยายข้อความชื่อ เช่น ฉากแสดงสีหน้าเศร้าที่มีน้ำตาไหลริน ฉากเสียงดนตรีและเสียงประกอบที่บ่งบอกถึงการเปลี่ยนฤดูกาล และฉากเสียงดนตรีที่สื่อความหมายถึงสถานที่นั้น เป็นต้น ตัวอย่างเช่น รายการ *หอมกลิ่นสยาม* (2562, ฉบับเสียงบรรยายภาพ) ที่มีการนำเสนอฉากในประเทศจีนเป็นประจำทุกตอน การเปิดฉากใช้เสียงดนตรีจีนในการสื่อความหมาย พร้อมกับการขึ้นข้อความชื่อสถานที่ ในกรณีเช่นนี้ผู้ผลิตเสียงบรรยายภาพเลือกบรรยายข้อความชื่อในตำแหน่งอื่นที่มีใช้ตำแหน่งที่มีเสียงดนตรีจีน และการขึ้นข้อความชื่อเกี่ยวกับสถานที่ของฉากใหม่ที่มีความจำเป็นมากกว่าข้อความชื่อ หรือบางครั้งก็เลือกตัดการบรรยายข้อความชื่อให้สั้นลงกว่าเดิม เพื่อให้มีพื้นที่เพียงพอสำหรับการบรรยายองค์ประกอบอื่นๆ ที่มีความสำคัญเข้าไปด้วย

5) ความถี่ในการขึ้นข้อความชื่อ

รายการที่มีตัวแสดงปรากฏซ้ำๆ ในรายการ อาจมีการขึ้นข้อความชื่อได้มากกว่าหนึ่งครั้ง ผลการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างรายการสารคดีในงานวิจัยของ ศิริมิตร ประพันธ์รุจิ (2564) พบว่า ความถี่ของการขึ้นข้อความชื่อของตัวแสดงหลักประจำมีจำนวนประมาณ 3-5 ครั้งต่อตอน และขึ้นข้อความชื่อแบบทิ้งระยะห่างเท่าๆ กัน แต่หากเป็นตัวแสดงรองชั่วคราวที่เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ พบว่า การ

ขึ้นข้อความชื่อมีแบบแผนไม่แน่นอนในแต่ละตอนและแต่ละรายการ บางคนขึ้นข้อความชื่อเพียงครั้งเดียว บางคนขึ้นเป็นสิบครั้งในหนึ่งตอน บางทีขึ้นทีเดียว บางทีขึ้นแบบห่างๆ ฯลฯ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าข้อความชื่อจะขึ้นกี่ครั้งก็ตาม การบรรยายข้อความชื่อแบบรายบุคคลของตัวแสดงที่มีการบรรยายข้อความชื่อมากที่สุดจะไม่เกิน 3 ครั้งต่อตอน ส่วนที่เหลือจะปล่อยให้ได้ยินเสียงพูดตามต้นฉบับ โดยการขึ้นข้อความชื่อที่ถือว่ามีความสำคัญต่อการบรรยายมากที่สุดก็คือ การขึ้นข้อความชื่อในครั้งแรกของตัวแสดง สังเกตได้จากการบรรยายข้อความชื่อของตัวแสดงส่วนใหญ่ที่ขึ้นข้อความชื่อมาเป็นครั้งแรกมักได้รับการบรรยายให้ทราบด้วยวิธีอย่างใดอย่างหนึ่ง ได้แก่ การบรรยายข้อความชื่อแบบรายบุคคล การบรรยายข้อความชื่อแบบกลุ่ม และการบรรยายตามรูปลักษณะภายนอกของตัวแสดงก่อนแล้วตามด้วยข้อความชื่อ ยกเว้นว่ารายการมีการพูดชื่อส่วนใดส่วนหนึ่งตามข้อความชื่อที่ปรากฏขึ้นมาอยู่แล้ว ก็อาจไม่ได้มีการบรรยายข้อความชื่อซ้ำซ้อนอีก แม้ว่าจะเป็นการขึ้นข้อความชื่อครั้งแรกก็ตาม แต่หลังจากบรรยายข้อความชื่อไปแล้ว ก็จะไม่ค่อยบรรยายข้อความชื่อของคนเดิมซ้ำอีก ยกเว้นว่าเป็นการบรรยายชื่อที่อยู่ในส่วนของการบรรยายภาพ ในขณะที่ตัวแสดงกระทำการบางอย่างอยู่ในบางฉากที่จำเป็นต้องบรรยาย ดังนั้น ข้อความชื่อที่ปรากฏในรายการจึงมีบางส่วนที่ไม่ได้ถูกบรรยายไปตาม “การเห็น” บนหน้าจอ เนื่องจากข้อความชื่อที่ขึ้นซ้ำถือว่ามีความสำคัญและความจำเป็นลดลง จนอาจไม่ต้องบรรยายซ้ำก็ได้

6) รูปแบบการบอกชื่อของรายการต้นฉบับ

รายการแต่ละรายการมีรูปแบบการนำเสนอเกี่ยวกับวิธีการบอกชื่อในรายการแตกต่างกันไป บางรายการใช้วิธีการบอกชื่อด้วยการขึ้นข้อความชื่ออย่างเดียว สำหรับรายการที่มีการใช้เสียงบรรยายหรือเสียงของผู้ดำเนินรายการทำหน้าที่ในการบอกชื่อตัวแสดงให้ทราบก่อนล่วงหน้า รูปแบบการนำเสนอดังกล่าวทำให้ผู้ผลิตเสียงบรรยายภาพเลือกไม่บรรยายข้อความชื่อที่เห็นบนจอภาพ เพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อน ตัวอย่างเช่น รายการ *หอมกลิ่นสยาม* วางรูปแบบการนำเสนอให้เซฟรุ่นใหม่พูดแนะนำชื่อผู้ดำเนินรายการที่เป็นผู้เชี่ยวชาญของทุกตอน รวมถึงพูดชื่อผู้ให้สัมภาษณ์บางคนก่อนเข้าสัมภาษณ์ ด้วยเหตุนี้ข้อความชื่อของตัวแสดงบางคนในรายการจึงไม่ถูกบรรยายในรายการแม้แต่

ครั้งเดียว หรือในกรณีของรายการ *แสงไฟที่ไม่เคยดับ* (2562, ฉบับเสียงบรรยายภาพ) มีการนำเสนอเรื่องราวของคนรุ่นใหม่เป็นโครงเรื่องรองอยู่ในแต่ละตอน โดยในหนึ่งตอนจะนำกรณีตัวอย่างของคนรุ่นใหม่ที่ทำงานอนุรักษ์ธรรมชาติมาเล่าเป็นฉากยาวๆ ผ่านการติดตามดูการใช้ชีวิตประจำวันของพวกเขา ในระหว่างการนำเสนอตัวแสดงมีการปรากฏตัวแบบต่อเนื่องยาวๆ ในหนึ่งฉากแล้วจบไป โดยระหว่างการเดินเรื่องจะมีการขึ้นข้อความชื่อของบุคคลนั้นมากกว่าหนึ่งครั้ง แต่การบรรยายข้อความชื่อเต็มๆ พบอย่างมากที่สุดเพียงครั้งเดียว ที่เหลือส่วนใหญ่เลือกใช้วิธีการบรรยายภาพไปพร้อมกับการเรียกชื่อของตัวแสดงขณะทำกิจกรรมต่างๆ อยู่ เช่น สายัณห์และกลุ่มเพื่อนหุงหาอาหารและนั่งพูดคุยแลกเปลี่ยนข้อมูลกันที่ริมรั้วไม้ไผ่ (*แสงไฟที่ไม่เคยดับ* ตอนที่ 2, TC 00:37:14:00) เป็นต้น

บทสรุป

กล่าวโดยสรุป แนวคิดเกี่ยวกับแนวทางการเขียนบทเสียงบรรยายภาพสามารถแบ่งได้เป็น 3 แนวทางหลักๆ ได้แก่ แนวทางการบรรยายแบบภววิสัย แนวทางการบรรยายแบบอัตวิสัย และแนวทางการบรรยายแบบผสม ซึ่งแม้ว่าแนวทางการบรรยายแบบภววิสัยถือเป็นฐานความคิดเบื้องต้นในการทำงาน แต่การทำงานจริงอาจต้องใช้ความยืดหยุ่นไปตามสถานการณ์ เนื่องจากเงื่อนไขหลายอย่างทำให้ไม่สามารถยึดหลักการบรรยายแบบภววิสัยได้เพียงอย่างเดียว โดยการศึกษาวิจัยเรื่อง *แนวทางการผลิตเสียงบรรยายภาพในรายการสารคดีสำหรับการผลิตเสียงบรรยายภาพ* เป็นตัวอย่างหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่า แม้แต่ “ข้อความชื่อ” ที่ดูเหมือนไม่จำเป็นต้องเข้าไปตีความเหมือนกับภาพ และน่าจะบรรยายไปตามที่เห็นในแนวทางการบรรยายแบบภววิสัยได้ แต่ด้วยเงื่อนไขบางอย่าง ได้แก่ ระยะเวลาความยาวช่องว่างเสียง ความยาวของข้อความชื่อ จำนวนการขึ้นข้อความชื่อ ความสำคัญของภาพ เสียง และข้อความอื่นในช่องว่างเสียงที่มีอยู่ ความถี่ในการขึ้นข้อความชื่อ และรูปแบบการบอกชื่อในรายการต้นฉบับ อาจทำให้ผู้ผลิตเสียงบรรยายภาพต้องเลือกใช้แนวทางอื่นๆ เข้ามาผสมผสานร่วมด้วยในการทำงานจริง

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กุลนารี เสือโจจน์ (2562), *หลักการเขียนบทเสียงบรรยายภาพ สำหรับรายการสารคดีทางโทรทัศน์*, ปทุมธานี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ธารินี อินทรนันท์ (2561), *คู่มือการผลิตเสียงบรรยายภาพเบื้องต้น (ฉบับสื่อสารสาธารณะ)*, กรุงเทพฯ: สถาบันวิชาการสื่อสารสาธารณะ องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย.
- ธีรวัช เจนวัชรรักษ์ (2558), *คู่มือการผลิตเสียงบรรยายภาพ: สื่อภาพยนตร์ ละคร และรายการโทรทัศน์*, กรุงเทพฯ: สถาบันคนตาบอดแห่งชาติเพื่อการวิจัยและพัฒนา.
- ภทธีรา สารากบบริรักษ์ (2558), *เสียงบรรยายภาพที่ผู้พิการทางการเห็นต้องการ*, ปทุมธานี: คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศิริมิตร ประพันธ์ธุรกิจ (2560), *การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของคนพิการทางการเห็นในฐานะผู้ผลิตเสียงบรรยายภาพ*, ปทุมธานี: คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- _____. (2564), *แนวทางการบรรยายข้อความชื่อในรายการสารคดีสำหรับการผลิตเสียงบรรยายภาพ*, ปทุมธานี: คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (2560), *แนวทางการจัดทำล่ามภาษามือ คำบรรยายแทนเสียง และเสียงบรรยายภาพสำหรับการให้บริการโทรทัศน์*, กรุงเทพฯ: สำนักงาน กสทช.
- อารดา ครุจิต (2561), *โทรทัศน์เพื่อการเข้าถึงของคนพิการ*, ปทุมธานี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อารดา ครุจิต และคณะ (2558), *หลักการผลิตเสียงบรรยายภาพ (Audio Description)*, ปทุมธานี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ภาษาอังกฤษ

- Hart, C. (1999), *Television Program Making*, New York: Routledge.
- Holland, P. (2000), *The Television Handbook*, London: Routledge.
- Snyder, J. (2014), *The Visual Made Verbal: A Comprehensive Training Manual and Guide to the History and Applications of Audio Description*, Arlington: American Council of the Blind.

สื่อออนไลน์

- Audio Description Coalition (2009), *Standards for Audio Description and Code of Professional Conduct for Describers*, retrieved 30 January 2016 from <http://audiodescriptioncoalition.org/standards.html>

- Biesterfeld, P. (2008), *Documentary Interview Tips*, retrieved 2 January 2021 from www.videomaker.com/article/c_18/14239-documentary-interview-tips
- Biesterfeld, P. (2019), *The Six Primary types of Documentaries*, retrieved 6 January 2021 from www.videomaker.com.
- Netflix (2019), *Audio Descriptions for Netflix Movies and TV Shows*, retrieved 30 January 2016 from Audio Description Style Guide v2.1 – Netflix | Partner Help Center (netflixstudios.com)
- Remael, A. et al. (2014), *Pictures painted in Words: ADLAB Audio Description Guidelines*, Retrieved 30 January 2016 from Pictures painted in words: ADLAB Audio Description guidelines | OpenstarTs (units.it)

สื่อวีดิทัศน์

แม่วังก์ ผืนป่าแห่งความหวัง (2562, ฉบับเสียงบรรยายภาพ) ทางสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส
 แสงไฟที่ไม่เคยดับ สืบ นาคะเสถียร (2562, ฉบับเสียงบรรยายภาพ) ทางสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส
 หอมกลิ่นสยาม (2562, ฉบับเสียงบรรยายภาพ) ทางสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส
 อยุธยาที่เรารู้จัก (2562, ฉบับเสียงบรรยายภาพ) ทางสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส